

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

УДК 341.96

С. М. Ратушний,
канд. юрид. наук,
доцент кафедри міжнародного та європейського права
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА В ПОДОЛАННІ НАСЛІДКІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АВАРІЇ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Статтю присвячено правовим аспектам міжнародної технічної допомоги в подоланні наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Проаналізовано правову основу, форми і зміст такої допомоги, а також юридичну природу та значення міжнародної технічної допомоги в системі міжнародних економічних відносин, розглянуто базові правові джерела надання міжнародної технічної допомоги.

Ключові слова: наслідки Чорнобильської аварії, світовий досвід, міжнародне економічне співробітництво, правове регулювання міжнародних економічних відносин, міжнародна технічна допомога

Статья посвящена правовым аспектам международной технической помощи в преодолении последствий аварии на Чернобыльской АЭС. Анализируются правовая основа, формы и содержание такой помощи, а также юридическая природа и значение международной технической помощи, в системе международных экономических отношений, рассматриваются базовые правовые источники предоставления международной технической помощи.

Ключевые слова: последствия Чернобыльской аварии, мировой опыт, международное экономическое сотрудничество, правовое регулирование международных экономических отношений, международная техническая помощь.

The article deals with legal aspects of international technical assistance to overcome consequences of the Chernobyl Nuclear Power Plant's Accident. Legal framework, manners and matter of such assistance, and also legal nature and importance of international technical assistance are analysed within the system of international economic relations, the basic legal sources of an international technical assistance provision are examined.

Keywords: consequences of the Chernobyl Accident, world experience, international economic cooperation, legal regulation of international economic relations, international technical assistance.

Важливою складовою роботи по обмеженню і подоланню наслідків аварії на Чорнобильській АЕС виявилася участь у цьому процесі світової спільноти. Найпоширенішою та найефективнішою формою такої участі стало надання Україні на двосторонній та багатосторонній основі міжнародної технічної допомоги. При цьому виникає комплекс проблем, пов'язаних з правовим регулюванням як власне надання міжнародної технічної допомоги, так і з підвищенням її ефективності та подальшими перспективами її застосування. Все це вимагає теоретичного осмислення правових аспектів міжнародної технічної допомоги як такої, її переваг, недоліків і можливостей застосування і різних сфер міжнародного економічного співробітництва в Україні, зокрема з питань подолання наслідків аварії на ЧАЕС.

Дослідження пов'язаних з цим проблем на сьогодні є вельми актуальними, адже у зв'язку із неврегульованістю як у законодавстві (національному та міжнародному), так і на практиці, вони потребують додаткової аргументації.

Перелік публікацій, у яких висвітлюється загальний стан правових досліджень міжнародної співпраці по чорнобильській проблематиці, виявляється неузагальненим і нечітко окресленим. Загальні питання залучення і застосування міжнародної технічної допомоги в сфері подолання наслідків Чорнобильської аварії висвітлюються у працях українських учених В. Бар'яхтара, О. Борового, В. Губарева, В. Карасьова, І. Криничної, С. Омелянця та інших. Різні аспекти правового регулювання міжнародної технічної допомоги без належного урахування Чорнобильської специфіки знайшли своє відображення в роботах багатьох науковців, фахівців у різних галузях права: Т. Анцупової, Д. Борисова, М. Брагінського, Е. Вавіліна, О. Дзери, В. Коссака, І. Лукашука, О. Мережко, М. Михайлів, В. М. Слепця, В. Хоніна та ін. Окремий напрям науково-правових досліджень, спрямований на виявлення ролі права у вирішенні комплексу завдань, пов'язаних із подоланням наслідків аварії на ЧАЕС, тільки почав сьогодні формуватися значною мірою завдяки ініціативі і зусиллям В. Ф. Опришка [1, с. 3—17].

Метою даної статті є визначення правових засад міжнародної технічної допомоги в системі міжнародних економічних відносин та аналіз правових аспектів її використання в контексті міжнародного співробітництва щодо подолання наслідків Чорнобильської катастрофи.

Процеси економічної інтеграції, які надають нового імпульсу розвитку міжнародних економічних відносин, призвели за останні десятиріччя до поглиблення міжнародного співробітництва у сфері міжнародної технічної допомоги. На відміну від інших інститутів міжнародного економічного права інститут міжнародної технічної допомоги є явищем новим та фактично мало дослідженим. Навіть сам термін «міжнародна технічна допомога», який застосовується досить широко в системі сучасних міжнародних економічних відносин, розуміється далеко неоднозначно.

В практиці міжнародного співробітництва термін «технічна допомога» використовується разом з іншими синонімічними термінами: «допомога розвитку», «співробітництво з метою розвитку», «сприяння розвитку», «міжнародна допомога», «іноземна допомога» тощо. Незважаючи на термінологічні розбіжності під цим, як правило, розуміють допомогу, яка надається урядами і іншими державними агенціями з метою підтримки економічного, екологічного, суспільно-політичного розвитку країн, що розвиваються [2]. Так, Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) розглядає таку діяльність як міжнародну передачу публічних коштів у формі позик або грантів безпосередньо від одного уряду до іншого (двостороння допомога), або непрямо шляхом через неурядові організації чи багатосторонні міжнародні агенції (багатостороння допомога) [3]. При цьому вживанням терміну «співробітництво з метою розвитку» ВООЗ наголошує, що між донором і одержувачем повинна існувати співпраця, на відміну від традиційної ситуації, в якій ці взаємовідношення детермінувалися багатством і спеціальними знаннями однієї сторони. На відміну від гуманітарної допомоги, технічна допомога реалізується на довгостроковій основі.

Більше всього допомога з метою розвитку приходиться від промислово-розвинутих країн. Вона може бути двосторонньою (від однієї країни безпосередньо до іншої) або багатосторонньою (передається країнами-донорами міжнародним організаціям, як наприклад ПРООН або іншим агенціям ООН (ЮНІСЕФ, МАГАТЕ тощо), які потім поширюють її серед країн, що розвиваються.

Співвідношення між двосторонньою та багатосторонньою допомогою сьогодні складає близько 70 % до 30 % [4]. 80—85 % допомоги надходить з урядових джерел як офіційна допомога розвитку, а решта 15—20 % — від приватних організацій (неурядових організацій, фондів та інших благодійних структур) [5]. Узагальненням масштабів офіційної допомоги з метою розвитку починаючи з 1969 р. опікується Комітет допомоги розвитку Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), який складається з 22 найбільших країн-донорів.

Однією з перших публікацій щодо міжнародної технічної допомоги стало видання ВООЗ, підготовлене професором В. Шарпом [6, р. 136], яке було присвячене систематизації та цілям програм економічної та технічної багатосторонньої допомоги. В цілому, проф. Шарп більш приязно висловлювався на користь саме багатосторонньої допомоги, ніж тієї, що надається на двосторонній основі. Але при цьому визначив проблеми, які можуть при цьому виникати:

- у багатьох випадках має місце невизначеність підходів з боку урядів-реципієнтів до проблем, що вирішуються;
- критична відсутність національних технічних фахівців;
- затримки щодо підбору та оформлення для участі у проекті іноземних високопрофесійних радників;
- відсутність погодженого розуміння щодо складових елементів економічного розвитку, що мають бути надані реципієнту;
- невдалі планування та координація;
- повільність на початковій стадії відповідності існуючим логістичним вимогам з боку урядів, що приймають допомогу.

Ці проблеми були і залишаються сьогодні, якщо обидві сторони повільно включаються в процес реалізації проекту, особливо якщо кілька міжнародних агенцій-учасників проекту, досить швидко починають розуміти, що вони не мають окремих або незалежних програм, а є лише тимчасовими інструментами єдиної програми в приймаючій країні. Саме тому, на його думку, практичні питання координації, взаємин та ефективності можуть лише бути визначені на місці. Критичне значення також при цьому матимуть підсумки обговорення національної прийнятності технічної допомоги, її методів, термінів, очікуваних результатів.

Міжнародна технічна допомога відіграє важливе значення у перетвореннях, що відбуваються в Україні у сферах розбудови громадянського суспільства, переходу до ефективнішої моделі

ринкової економіки, подолання макроекономічної дестабілізації, зменшення негативних наслідків перехідного періоду, підтримки екологічної та ядерної безпеки.

З моменту здобуття незалежності, Україна мала вирішувати широкий спектр питань, пов'язаних з політичними, економічними, правовими аспектами підтвердження і зміцнення свого суверенітету. Однією з першочергових проблем стала і залишається подолання наслідків аварії на ЧАЕС. Міжнародна технічна допомога з питань подолання наслідків аварії на ЧАЕС стала важливою складовою частиною міжнародного економічного співробітництва України і залишається напрямком, який отримує найбільше фінансування за рахунок міжнародної технічної допомоги (близько 1,5 млрд доларів, більше 50 проектів).

Так сталося, що аварія на Чорнобильській АЕС стала широковідомою насамперед завдяки своїм міжнародним наслідкам. Реакція з боку міжнародної спільноти в рамках міжнародної гуманітарної та технічної допомоги була досить швидкою. Починаючи з 1989 р., коли ще уряд СРСР вперше звернувся до міжнародних організацій (МАГАТЕ) з проханням про допомогу у подоланні наслідків катастрофи, в жодному офіційному документі не ставилася під сумнів необхідність міжнародної співпраці та допомоги найбільш постраждалим країнам — Білорусі, РФ та Україні. Оцінюючи мотивацію такої участі, Генеральний секретар ООН Перес де Куельяр у своєму посланні телемарафону «Чорнобиль» (1990 р.) підкреслив, що катастрофа на ЧАЕС, як великомасштабний інцидент, пов'язаний з ядерною енергією, не визнає національних меж, підіймається над політичними і суспільними відмінностями і переконує в необхідності використання всіх каналів міжнародної співпраці для вирішення багатьох проблем, що виникли у зв'язку з чорнобильською трагедією [7, с. 151—152]. Розвиток міжнародної допомоги відбувався за двома основними напрямками: гуманітарним і технічним.

Очевидно, що правова основа співробітництва з питань надання міжнародної технічної допомоги базується насамперед на міжнародно-правових актах, які відображають узгоджену волю сторін щодо бачення суті існуючих проблем, розуміння шляхів і напрямів їх вирішення. Щодо подолання наслідків аварії на ЧАЕС, вона почала формуватися з підписання у вересні 1990 р. Угоди між Урядом УРСР і МАГАТЕ про проведення досліджень наслідків аварії на Чорнобильській АЕС [8].

Надання технічної допомоги особливо активізувалося після підписання в 1995 р. Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і Урядами країн Великої сімки з питань закриття Чорнобильської АЕС [9]. У рамках цього документу 26 квітня 1996 р. уряди США й України підписали Меморандум про взаєморозуміння щодо участі в діяльності Міжнародного Чорнобильського центру (МЧЦ). Пізніше діяльність Центру підтримали уряди Великої Британії, Німеччини, Франції, Японії. Працюючи поруч із західними фахівцями, персонал Чорнобильського центру перейняв кращий міжнародний досвід. Завдяки міжнародній технічній допомозі Центр має у своєму розпорядженні сучасне комп'ютерне і технологічне устаткування, надає науково-технічну підтримку як діючим атомним станціям України, так і Чорнобильській АЕС, що знаходиться на етапі зняття з експлуатації. Іншим напрямком є вивчення екологічних наслідків Чорнобильської аварії. Сьогодні саме МЧЦ поєднує зусилля світового наукового співтовариства і технологічного потенціалу різних країн для рішення комплексної проблеми закриття Чорнобильської АЕС і перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему [10].

У лютому 2002 р. було обнародовано Звіт під назвою «Гуманітарні наслідки аварії на Чорнобильській АЕС: стратегія відродження» [11]. Суть нової стратегії полягала в переході від допомоги, яка на початковому етапі надавалася безпосередньо для подолання надзвичайної ситуації, до забезпечення відродження соціального та економічного розвитку (за термінологією ООН — від стратегії гуманітарної допомоги до стратегії сталого розвитку). На основі рекомендацій Звіту у лютому 2002 року розпочала свою діяльність Чорнобильська програма відродження та розвитку (ЧПВР) [12]. Метою діяльності ЧПВР було визначено підтримку зусиль Уряду України щодо подолання довготермінових соціальних, економічних і екологічних наслідків Чорнобильської катастрофи, створення сприятливіших умов життя та забезпечення сталого людського розвитку в регіонах, що зазнали впливу аварії на ЧАЕС.

«Стратегія...» була підтверджена та доповнена висновками Чорнобильського Форуму ООН (2005 р.), а також закріплена Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 2007 р. [13], яка відображає наявність в ООН єдиної позиції щодо необхідності застосування у районах, що постраждали внаслідок катастрофи «підхо-

ду, орієнтованого на розвиток» та проголосила період до 2016 р. «Десятиліттям відродження та сталого розвитку» для постраждалих територій. За дорученням ГА ООН, було розроблено план дій ООН на 3-є десятиліття, який було схвалено урядами постраждалих країн та агенціями ООН у листопаді 2008 р.

Готовність ООН до подальшої підтримки проголошеного Генеральною Асамблеєю Десятиліття реабілітації та сталого розвитку регіонів, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи (2006—2016 рр.) ще раз підтвердив у своїй заяві Генеральний секретар ООН Бан Кі-муна з приводу 24-ї роковини аварії на Чорнобильській АЕС [14]. Разом із тим, важливою подією має стати запланована за ініціативою України в Києві у квітні 2011 р. Міжнародна Чорнобильська конференція. Саме вона має стати своєрідним підведенням підсумків, оцінкою досягнутих результатів та перевірка правильності обраного шляху співробітництва, дати відповідь щодо підтвердження обраних стратегій або визначення нових.

Подібна постановка питання давно назріла. Досить показово вона знайшла своє відображення у визначенні основних завдань діяльності ЧПВР на 2009—2010 рр. На думку міжнародної спільноти вони мають максимально відповідати концепції «сталого розвитку». Зокрема це визначається сприяння розвитку малого та середнього бізнесу для покращення його конкурентоспроможності, підтримка впровадження міжнародних інвестиційних програм; спрямування субвенцій з державного бюджету на виконання переважно тих проєктів, що сприятимуть інвестиційній привабливості регіонів та матимуть високий рівень соціальної ефективності; продовження діалогу щодо нової стратегії міжнародної співпраці у вирішенні питань, пов'язаних із наслідками Чорнобильської катастрофи; підтримка ініціатив, спрямованих на забезпечення умов соціально-економічного розвитку постраждалих територій, через залучення до волонтерства, міжнародних та національних волонтерів; підтримка міжнародного партнерства у сфері обміну технологіями та досвідом підприємницької діяльності тощо [15].

Як уже зазначалося, ефективне застосування міжнародної технічної допомоги передбачає насамперед наявність узгодженого розуміння нагальних та стратегічних завдань, засобів і інструментів, темпів їх реалізації, що в цілому адекватно втілюється в зазначених вище документах. Разом із тим, не менш важливим

має стати створення належної бази національно-правового регулювання та запровадження відповідного правовий режим отримання міжнародної технічної допомоги. Але в цій сфері питання вирішенні далеко неоднозначно.

Шляхи та способи подолання наслідків Чорнобильської катастрофи визначені та реалізація їх здійснюється відповідно до Загальнодержавної програми подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006—2010 роки, затвердженої Законом України від 14 березня 2006 р. [16]. Це вісім основних напрямів діяльності центральних органів виконавчої влади. В основному вони стосуються надзвичайної ситуації, пов'язаної з подоланням наслідків Чорнобильської аварії, але практично не враховують проблему «сталого розвитку». Невідповідність зазначеним вище стратегіям ЧПВР очевидна. Тому вважаємо, що подібна ситуація проявлятиметься негативно щодо отримання подальшої технічної допомоги, обов'язково має бути врахована при розробці наступної Загальнонаціональної програми.

Важливим кроком у правовому регулюванні питань, пов'язаних із наданням міжнародної допомоги в Україні, стала Постанова Кабінету Міністрів України 15.02.2002 № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги», якою було затверджено Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги [17]. Цим документом були чітко визначені процедури залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, в тому числі державної реєстрації, моніторингу проектів (програм), акредитації виконавців (юридичних осіб — нерезидентів). До того ж, разом із визначенням базових понять, таких як бенефіціар, виконавець, відповідальна особа, донор, моніторинг проектів (програм), програма, проект, реципієнт, стратегічна програма, щорічна програма, вперше була запропонована офіційна дефініція міжнародної технічної допомоги. За цим документом «міжнародна технічна допомога — ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України». Із змістовної сторони, така дефініція нібито не відрізняється від розуміння міжнародної технічної допомоги, прийнятого в міжнародній практиці. Але по суті, в ньому спотворюється суть такої допомоги як форми міжнародного економічного

співробітництва на принципах суверенної рівності та взаємної вигоди сторін.

Постановка питання, обумовлена існуючою дефініцією міжнародної допомоги, в певних випадках до майже повного ігнорування міжнародно-правової природи міжнародної допомоги, та розгляду проблем її правового регулювання виключно під кутом цивільного права.

Очевидно, що в процесі реалізації міжнародної технічної допомоги можуть виникати правовідносини, які потребують спеціального регулювання нормами окремих галузей внутрішньодержавного права, насамперед цивільного. Загальні положення цивільного законодавства, що регламентують міжнародну технічну допомогу, містяться в Цивільному кодексі України та інших цивільно-правових законах та підзаконних актах. Одержувачі міжнародної технічної допомоги виступають учасниками цивільного обігу в Україні. Отже норми цивільного права регулюють значну частину суспільних відносин, які виникають під час здійснення міжнародної технічної допомоги.

Проте подібні явища за своєю юридичною природою є вторинними. В рамках загальних зобов'язань міжнародно-правового характеру суб'єктів міжнародного права-сторін договору про надання технічної допомоги, з метою їх імплементації на національному рівні, співвиконавцями можуть укладатися цивільно-правові угоди купівлі-продажу, підряду, оренди тощо. Але твердження на кшталт, що «договір про надання міжнародної технічної допомоги — правочин, за яким донор зобов'язується передати безоплатно певні ресурси, цінності з метою забезпечення підвищення соціального розвитку та науково-технічного рівня одержувача цієї допомоги (реципієнта), а реципієнт зобов'язується їх прийняти і використовувати відповідно до мети, визначеної сторонами» [18, с. 4] по суті ігнорує відмінності між договором міжнародним і цивільно-правовим.

Тим більше, зводячи проблему імплементації договорів про надання міжнародної технічної допомоги до виконання зобов'язань за цивільним правом ми фактично ставимо на один рівень проблеми надання міжнародної допомоги та іноземних інвестицій [19], залишаємо поза увагою питання ефективності міжнародної допомоги обмежуючи перспективи розширення подальшого міжнародного співробітництва [20, с. 175—176].

За тих же міркувань, при всіх позитивних аспектах, стає все очевиднішою невідповідність юридичного рівня Постанови № 153 задачам національно-правової імплементації зобов'язань за міжнародними договорами. Відповідно, подальше підвищення ефективності співпраці в рамках міжнародної допомоги вимагає від України законодавчого врегулювання цих питань. Адекватною основою подальших кроків у цьому напрямку міг би стати зареєстрований за № 2651 проект Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» [21], але цей проект значною мірою не враховує суто міжнародний аспект, а також не узгоджений з положеннями Закону про міжнародні договори України.

Не можна також не приєднатися до інших зауважень: у цьому законопроекті не встановлюється спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері міжнародної технічної допомоги, яку отримує Україна, що буде суттєво буде заважати усталеності відносин України з донорами та сприяти впровадженню додаткових адміністративних бар'єрів між країнами; не передбачаються види міжнародної технічної допомоги, критерії оцінки її ефективності. Тому вважаємо за необхідне запровадити класифікацію міжнародної технічної допомоги з урахуванням рекомендацій ООН [22, с. 31—32].

Досвід багаторічної співпраці України з державами-донорами та міжнародними фінансовими організаціями свідчить про необхідність формування нового підходу до розуміння ролі міжнародної технічної допомоги та ресурсів міжнародних фінансових організацій як взаємно доповнюючих інструментів реалізації державної політики міжнародної інтеграції України, економічного розвитку, забезпечення інтересів держави на зовнішньому ринку. Такий підхід узгоджується з основними принципами Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги [23], до якої приєдналася Україна і яка засвідчила згоду держав-донорів та міжнародних фінансових організацій об'єднати зусилля для підвищення ефективності допомоги, спрямованої на розвиток держав-партнерів.

При отриманні міжнародної допомоги в сфері співробітництва з питань подолання наслідків аварії на ЧАЕС існує певна суперечність щодо визначення повноважень державних органів з питань. Зокрема, Положенням про міністерство економіки [24] серед його основних завдань (п. 3) названі «реалізація державної політики у сфері співробітництва з державами-донорами та міжнародними

організаціями з питань залучення міжнародної технічної допомоги». У той же час, питаннями подолання наслідків аварії на ЧАЕС опікується інше Міністерство з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи (МНС). Згідно з Положенням про це міністерство [25] МНС є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань ... ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи... (п. 1). Відповідно, серед його основних завдань (п. 3): забезпечення реалізації державної політики у сфері ... ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи.

Подібна ситуація є актуальною не стільки тим, що вона створює управлінські проблеми, такі як розмежування повноважень, що стосується насамперед визначення змісту і природи поточних проблем, «першості» щодо отримувannya коштів в рамках міжнародної допомоги та управління ними. В сучасних умовах більше значення набуває галузева належність цих органів і, відповідно, специфічне розуміння пріоритетів і напрямів стратегії розвитку, а також належного їх узгодження зі стратегією і пріоритетами співтовариства донорів міжнародної допомоги. Адже, очевидно, що проблема подолання наслідків аварії на ЧАЕС сьогодні актуалізується через вирішення завдань «сталого розвитку», тобто вже вийшла за рамки традиційного розуміння «надзвичайної ситуації». Найочевиднішим показником тут можна назвати щорічну Національну доповідь України «Про стан подолання наслідків Чорнобильської катастрофи в Україні за 2006—2007 роки» [26], підготовлена, насамперед, представниками МНС, у якій наголошено здійснюється перш за все на проблемах мінімізації наслідків аварії.

Таким чином можна зробити певні висновки.

1. Надання міжнародної гуманітарної, а пізніше все більш зростаючі обсяги міжнародної технічної допомоги були і залишаються важливою складовою зусиль у подоланні наслідків аварії на ЧАЕС. Сформувалася в цілому достатня правова база.

2. За період після аварії на ЧАЕС в ідеології надання міжнародної технічної допомоги відбулися певні зміни. Підтверджуючи свої наміри підтримувати зусилля щодо подолання наслідків аварії, світова спільнота, представлена системою ООН наголошує на пріоритетності стратегії «сталого розвитку».

3. За таких умов зростає потреба удосконалення правового регулювання відносин з надання міжнародної технічної допомоги і стосується це насамперед узгодження національних та міжнарод-

них пріоритетів та стратегій та їх законодавчого закріплення, прийняття спеціального Закону «Про міжнародну технічну допомогу», чіткого розмежування повноважень відповідних державних органів.

4. Залишається актуальним питання подальшого теоретичного осмислення і проведення комплексних дослідження щодо юридичної природи, правових джерела, форм і методів міжнародної технічної допомоги в системі міжнародних економічних відносин.

Література

1. *Опришко В. Ф.* Правові питання подолання наслідків Чорнобильської катастрофи // Правове регулювання економіки: Зб. наук. праць. — К.: КНЕУ, 2009. — С. 3—17.

2. Development aid // http://en.wikipedia.org/wiki/Development_aid

3. W.H.O. glossary of terms, «Development Cooperation» Accessed 10 October 2010 // <http://www.who.int/trade/glossary/story016/en/index.html>

4. OECD Stats. Portal >> Extracts >> Development >> Other >> DAC1 Official and Private Flows. Retrieved April 2009.

5. OECD, DAC1 Official and Private Flows (op. cit.). The calculation is Net Private Grants / ODA.

6. International Technical Assistance — By Walter R. Sharp. Chicago, Ill.: Public Administration Service, 1952. — 146 p.

7. *Барьяхтар В. Г.* Чернобыльская катастрофа: проблемы и решения // Докл. АН Украины. — 1992. — № 4. — С. 151—164.

8. Угода з МАГАТЕ про проведення міжнародних наукових досліджень наслідків аварії на Чорнобильській атомній електростанції в науковому центрі «Прип'ять» від 21 вересня 1990 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. — 1990. — № 1. — С. 100.

9. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і Урядами країн «Великої сімки» та Комісією Європейського Співтовариства щодо закриття Чорнобильської АЕС від 20 грудня 1995 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України — 2006. — № 5 / Книга 2 /. — С. 598. — Ст. 1307.

10. Міжнародний Чорнобильський Центр // <http://www.chornobyl.net/ua/index.php?newsid=1179143437>

11. The Human Consequences of the Chernobyl Nuclear Accident. A Strategy for Recovery // <http://www.un.org/ha/chernobyl/docs/report.pdf>

12. Чорнобильська програма відродження та розвитку // <http://www.undp.org.ua/ua/local-development-and-human-security/614-chornobyl-recovery-and-development-programme>

13. Укрепление международного сотрудничества и координация усилий в деле изучения, смягчения и минимизации последствий чернобыльской: Резолюция ГА ООН A/RES/62/9 від 18.12.2007 катастрофы // <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/464/33/PDF/N0746433.pdf?OpenElement>

14. Заява Генерального секретаря ООН Бан Кі-муна з приводу 24-х роковин аварії на Чорнобильській АЕС // <http://www.un.org/russian/sg/messages/2010/chernobyl2010.shtml>

15. Чорнобильська програма відродження і розвитку: Офіційний сайт // <http://www.crdp.org.ua>

16. Про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006—2010 роки: Закон України від 14 березня 2006 року № 3522-ІУ. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2006. — № 34. — Ст. 290.

17. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 № 153 // Урядовий кур'єр від 20.03.2002.

18. *Михайлів М. О.* Цивільно-правові засади надання міжнародної технічної допомоги в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня канд. юр. наук за спеціальністю 12.00.03. — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. — Львівський національний університет імені Івана Франка. — Львів, 2004. — 18 с.

19. *Коссак В. М.* Правове регулювання іноземних інвестицій та міжнародної технічної допомоги в Україні: підручник / В. М. Коссак, М. О. Михайлів. — К.: Правова єдність, 2009. — 308 с.

20. *Михайлів М.* Виконання договору з надання міжнародної технічної допомоги // Вісник Львівського Університету. Серія юрид. — 2010. — Вип. 50. — С. 174—179.

21. Закон «Про міжнародну технічну допомогу»: Проект // http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=27828

22. *Борисов Д. О.* Правові засади регулювання міжнародної технічної допомоги у законодавстві Великої Британії // Адвокат. — 2009. — № 10. — С. 28—32.

23. Паризька декларація щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги від 2 березня 2005 року // Офіційний вісник України від 07.05.2007. — 2007. — № 31. — С. 10. — Ст. 1247.

24. Про затвердження Положення про Міністерство економіки України: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2007 р. № 777 // Офіційний вісник України від 08.06.2007. — 2007 р. — № 39. — С. 69. — Ст. 1563.

25. Про затвердження Положення про Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслід-

ків Чорнобильської катастрофи: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 листопада 2006 р. № 1539 // Офіційний вісник України від 20.11.2006. — 2006. № 45. — С. 19. — Ст. 2997.

26. Про стан подолання наслідків Чорнобильської катастрофи в Україні за 2006-2007 роки: Щорічна Національна доповідь України// http://www.mns.gov.ua/content/chornobyl_report_2007.html?PrintVersion

Стаття надійшла до редакції 21.05.10

УДК 341.96

А. В. Омельченко,
канд. юрид. наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного та трудового права,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ТЕРИТОРІЯХ, ЩО ЗАЗНАЛИ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

У статті досліджено організаційно-правові особливості здійснення зовнішньоекономічної діяльності на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Ключові слова: господарська діяльність, зовнішньоекономічна діяльність, обмеження господарської діяльності на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, спеціальна економічна зона, міжнародна технічна допомога, міжнародна благодійна допомога, міжнародна гуманітарна допомога.

В статье исследуются организационно-правовые особенности осуществления внешнеэкономической деятельности на территориях, которые получили радиоактивное загрязнение вследствие Чернобыльской катастрофы.

Ключевые слова: хозяйственная деятельность, внешнеэкономическая деятельность, ограничение хозяйственной деятельности на территориях, которые получили радиоактивное загрязнение вследствие Чернобыльской катастрофы, специальная экономическая зона, междуна-